List 51. Tečaj XLVII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold. 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 18. decembra 1889.

Obseg: Kako je kmetovalcem gospodariti? — Sadno drevje v cvetličnih loncih. — Pogovor s kmetovalcem o pokončevanji mrčesja po sadovnjakih. — Nekaj o hranitvi sadja. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako je kmetovalcu gospodariti?

Kmetovalec mora tako gospodariti, da dobiva iz posestva kolikor moči veliko čistega dohodka. Ta je tem veči, čim manj stroškov in čim več dohodkov ima gospodar. Gospodarjevi dohodki so letni pridelki, katere poproda ali jih pa doma porabi. Velikost dohodkov je zavisna od množine, dobrote in cene za prodaj namenjenih pridelkov Stroški so vsakovrstni in zavisni od velikosti gospodarskega premoženja ter od množine in cene porabljenega dela. Te stroške imenujemo s kratka stroške pridelovanja.

Če dobiva gospodar obilo dohodkov za prodane pridelke, ni še gotovo, da ima tudi veliko čistega dohodka. Kajti čisti dohodek od gospodarstva je tist dohodek, ki mu ostane kot čista lastnina potem, ko je poplačal vse stroške pridelovanja. Ta čisti dohodek ni zavisen edino le od obilih letnih pridelkov, ali pa od majhnih stroškov pridelovanja, ali morda le od primernega užitka iz ene ali druge vrste gospodarstva, kakor n. pr. iz govedoreje, svinjereje, poljedelstva, sadjarstva itd., ampak čisti dohodek gospodarstva zavisen je od skupnega dohodka vseh gospodarskih vrsti. Te morajo biti namenu primerne, v pravem medsebojnem razmerji in vzajemno zvezane.

Gospodariti je torej tako, da dosežemo s pomočjo vseh posameznih gospodarskih vrsti in užitkov največje pridelke in kolikor moči po ceni, t. j. z malimi stroški. Te pridelke nam je za gotovo in po najviši ceni spečati ali doma primerno ukoristiti. S pridnim kmetovanjem ne dosežemo še tako primernih dohodkov, če si nismo najprej gospodarstva s preudarkom uredili. Umno kmetovanje je mogoče sploh le na podlogi umne uredbe gospodarstva. Kakor je treba za zidanje ali gradnjo stavb primernega načrta, s katerim proračunimo tudi stroške in gradivo, ravno tako je treba tudi za kmetovanje zdravega preudarka in gotovega načrta, po katerem je gospodariti. Kako pa naj uredimo svoja gospodarstva? Tako, da si izvolimo najprimernejše gospodarske vrsti za užitek! Bodo naj v taki medsebojni zvezi, da donašajo z ozirom na krajno in gospodarske razmere najbolj primeren dohodek iz posestva Tak primeren dohodek bodemo ob sedanjih stroških, ki postajajo dan za dnevom veči, le tamkaj dosegli, kjer nam donašajo vse gospodarske vrsti kar le mogoče ugodne dohodke. Če nam tudi časi da ena ali druga vrsta gospodarska prav lepe dohodke, utegne biti skupni dohodek od celega gospodarstva vendar le neprimeren in slab. Posamezne vrsti nam torej nikdar ne zagotovljajo pravega dohodka, če jih še tako marljivo oskrbujemo, temuč je dohodek gospodarski zavisen od skupnega dohodka vseh gospodarskih vrsti. Vse se nam mora sponašati!

Koder ni gospodarstvo s preudarkom urejeno, manka zdaj tega, zdaj onega. Med posameznimi vrstmi in užitki ni prave vzajemne zveze. Gospodarstvu manka pravega tiru. Kmetovanje je težavnejše. Uspeh gospodarjenja pa navadno nepovoljen. Če tudi dobiva gospodar iz ene ali druge vrste kak poseben užitek, vendar je le premajhen z ozirom na pomankljivosti in neprimernost ostalih užitkov.

Leto za letom dobivaš slabe dohodke, če si prav ne ukoriščaš zemljišč, če ne prideluješ najprimernejših sadežev, če neprimerno svojemu gospodarskemu položaju ravnaš živinorejo itd. itd. Tako gospodarstvo gre rakovo pot! Če si pameten, popravljaš sicer hibe zdaj tu, zdaj tam. Ali škoda ti le ostane!

In bodisi gospodar še tako marljiv, vendar le nima pravega uspeha, ker gospodari po vodilih, kojim manka prave zveze. Večkrat ukrene to, kar mu ravno na misel

pride. In koliko njegovih naredb ni zavisnih od slučajnih nagibov?! Če se pozneje prepriča o drugačnem uspehu, prenareja započeto delo. In tako izkuša zboljšati napačno svoje ravnanje in kmetovanje šele po nastali škodi. Takim neprilikam in taki škodi se uže s kraja izognje gospodar, če si uredi svoje gospodarstvo s preudarkom, če si izvoli take vrsti užitkov, ki mu zares prinašajo pravih dohodkov.

Kmetijske in kupčijske razmere so se dandanes tako predrugačile, da ni več moči gospodariti po starem kopitu, sicer ubožamo popolnoma. Vsak dan čujemo tožbe o slabih letinah, o slabi kupčiji, o različnih rastlinskih boleznih, škodljivcih, nimah kako dragi so delavci itd. itd. Treba je zategadelj tudi nam preudarjati in računiti, kako bodemo sedaj preuredili svoje gospodarstvo, da bode primerno razmeram, v katerih sedaj živimo in gospodarimo. Le tako si moremo pomagati iz sedanjega žalostnega položaja.

Posedaj nam bode pridelovati pravšno le take sadeže, ki jih je v resnici vredno. Pri poljskih sadežih bode treba pravega kolobarjenja. Živinorejo bode urediti primerno našemu gospodarskemu namenu. Poprijeti se bode z vsemi silami umnega sadjarstva. Zemljo je treba, da bode rodovitnejša, namenu primerno gnojiti in obdelovati itd. itd. Stroškov se moramo po možnosti ogibati! Nasprotno pa moramo kolikor le moči pomnožiti vse vrste dohodkov. Le tako si moremo zboljšati svoj gospodarski položaj, drugače pa ne ob današnjih razmerah! —n.

Sadno drevje v cvetličnih loncih.

Prav priporočila vredne ter zelo poučna in zabavna je vzgoja sadnega drevja v cvetličnih loncih. V ta namen pristoje najbolj jablani, hruške, pa tudi razno koščišasto sadje, kakor breskve, marelice, češplje in črešnje. Koščičasto sadno drevje v loncih ni toliko trpežno in rodno kolikor peškasto. Za vzgojo v loncih odberi enoletne požlahtnjence, in sicer jablani na ivanovo jabolko, hruške pa na kutino cepljene. Podloge naj bodo dobro ukoreninjene. Te cepljence pa sadi spomladi v 20 do 25 ⁄m široke lonce, napolnjene z zmesjo od najboljše vrtne zemlje, nekaj svišča in preko $^1/_{10}$ ilovice, ter primešaj še nekoliko rožja, t. j. odpadkov od rogov, ali pa kostne moke. Vsajeno drevje skrajšaj na 40 do 50 ⁄m visokosti. Poganjke iz gorenjih popov porabi za krono, niže pa odstrani. Drugo pomlad skrašaj vse poganjke, ki so namenjeni za krono, na dva do tri pope. Tudi prihodnja leta delaj tako in glej, da daš kroni obliko krogle ali piramide.

Pri sajenji skrbi za dober odtok vode, in sicer s tem, da naložiš na odcedilno luknjo lonca do 3 ⁄m visoko črepinj. Drevesce vsadi tako, da pride koreninski vrat v površje zemlje. Lonca ne napolni popolnoma, ampak praznega ostani še kake 3 do 4 ⁄m od vrha. Pred saditvijo poreži vse bolne, nagnile in poškodovane korenine prav gladko in skrajšaj vse močne korenine za tolko, da morejo lahko v lonec. Na sklado od črepinj deni toliko prsti, da je potem na njo postavljeno drevesce v prej omenjeni legi. Na korenine in ravno tako tudi vmes in pod korenine naspi prsti, potem jih pritisni in lonec pomajaj, da se zemlja dobro uleže. En dan ali dva dni po saditvi prav dobro prilij. Drevesca v loncih postavi potem na kak zaveten kraj, ki pa prihajata do njega zrak in solnce in kjer jih lahko mraza varuješ. Loncev ne postavljaj na golo zemljo, ampak jim kaj podloži, da ne morejo črvi vanje lesti.

Po leti oščipaj poganjke, dokler ne olesene, do 10 do 12 ⁄m dolgosti, to jim pospešuje rodnost. Vselej kadar je zemlja suha, moraš jo dobro zaliti; ako to zamudiš, osiplje se cvetje, ali pa odpada sadje.

Če si tudi kostne moke ali rožja primešal, vendar je dobro, rodovitnemu drevje še po leti gnojiti. Zato je najbolj pripraven kak umeten gnoj, v vodi raztopljen. Ako hočeš dobiti posebno velike plodove, pusti po majhnih drevescih kakih 5 do 6, po večih 15 do 20 plodov.

Pozno jeseni, ko listje odpada, vzemi drevesca iz loncev in vsadi jih v zemljo s prstjo vred. S tem se zemlja očisti in odpočije, drevo pa ostane rodno. Prihodnjo spomlad pa vsadi drevesca zopet v lonce, tedaj odstrani nekaj stare prsti izmed korenin in jo nadomesti s svežo in rodovitno.

Pogovor županov s kmetovalcem o pokončevanji mrčesja po sadovnjakih.

Kmetovalec: Smem li vprašati, kaj je na črni deski zopet naznanjeno?

Župan: Ukaz, da se morejo goseničje zalege z dreves po zimi otrebiti.

Kmetovalec: Torej zopet nov ukaz; naposled nam še zaukažejo, koliko telet sme kdo imeti ali ovac!

Župan: Koliko živine da kdo ima, to je popolnoma njegova reč. Ako pa gosenice v Vašem sadovnjaku meni nič tebi nič izlezejo, ne bodo ostajale samo pri Vas, ampak napadale bodo tudi sosednje sadovnjake in narejale veliko škode.

Kmetovalec: Kdo se bode za vsako reč posebe brigal? Pokončevanje gosenic prepustimo slobodno ptičem.

Župan: Vprašanje, bode li v prihodnje naše sadje prospevalo, da bo kaj pridelka za prodaj, je zelo važno. Marsikateri srednji in manjši posestnik more si pomagati le, če kaj sadja proda. Ptičev je zadnjih 20—30 let vedno menj, sadnega drevlja pa od leta do leta več. Ako bi torej kmetovalci sedaj roke križem držali, ni se nadejati dobrih sadnih letin.

Kmetovalec: Lenuharil nisem svoje žive dni nikoli. Ne bi se torej branil za pokončanje drevesnega mrčesja

nekaj storiti, ko bi le vedel, kako bi mu do živega mogel priti.

Župan: Le pogledite malo okolo sebe, kaj vidite?

Kmetovalec: No, dolg drog pa na njem skrivljeno železo.

Župan: S tem orodjem zelo lahko z dreves potegnemo zalege gosenice zlatoritke, drevesnega belina, glogovega zavijača in drugih metuljev, čijih nedorasle gosenice se zapredajo po vejicah. Sicer pa ne vidim v svojem sadovnjaku nikjer goseničjih zaleg, bržčas zato ne, ker sem jih vsako zimo marljivo trebil od l. 1868. dalje, ko je obveljala dotična deželska postava.

Kmetovalec: Čemu so pa te le ščeti iz jeklenega žičja (drata)?

Župan: Te so posebne vrednosti. Poprej so s strgačami drevesom skorjo strgali, škodovali jim, pa vendar niso povsod goseničjim zalegam po razpoklinah mogli do živega. Z novimi ščetmi se pa vse delo prav dobro opravlja. Starejša drevesa treba poprej z milnico ali z lugom namočiti, da se jim mah in lišaji laže odpravijo. Jajčka metulja zavijača so kakor prstan nabrana okolo posameznih vejic ter se ne dajo lahko strebiti. Treba torej vejico odrezati.

Kmetovalec: Drugega orodja ni treba?

Župan: To orodje, katero vidite, zadostuje zoper najhujše škodljivce sadnemu drevju. Pozneje treba seveda še drugih pomočkov.

Kmetovalec: Smem li zopet priti, gospod župan?

Župan: Slobodno, kolikokrat le hočete.

Nekaj o hranitvi sadja.

Ljudje semtertja tožijo: „Letos ne velja sadje nič, o božiči so bila moja najlepša jabolka uže nagnila.“ Zopet drugi: „Moje sadje je uže velo in suho.“ Tretji mrmra: „Moje sadje se je navzelo neprijetnega okusa, nihče ga ne kupi.“

Tako bodo ljudje vsako leto tožili, če se ne izpametujejo in ne popuste nekaterih starih navad ter se poprimejo novega načina sadje hraniti. Ta način je zelo priprost, kakor bi ga natura sama bila zaukazala. Najprvo je, da sadje o pravem času potrgamo. Zastonj je sveži sad hraniti, če ni dozorel. Nezreli sad začne kmalu v peškah gniti, uvene in se skrči v majhen klopčič. Nadalje moramo sadje opazno trgati, najbolje z roko. Res je, nekaterim trdnim zimskim jabolkom ne škoduje. Drugače pa je zastran žlahtnih, sočnatih jabolk in hrušek. Njim škoduje najmanjše obtolčenje. Ob najneznatnejši rani, katere še s prostim očesom ne opazimo, začne goba rasti, t. j. sad začne gniti.

Zatem treba sad lepo razvrstiti in vsa slabejša, od črva navrtana jabolka itd. odbrati ter jih pustiti 14 dni, da se izhlape. Potem šele jih spravimo v shrambo. In to je najvažnejše delo. Shramba bodi le srednje suha ter v njej enakomerna temperatura 1—5° R. Zakaj nam jabolka po sobah ne ostajejo dolgo čvrsta? Prav zato ne, ker so ali presušne, ali pretople, ali se temperatura po njih prepogosto izpremenjava: kajti v presušenih sobah sad prehitro uvene in se skrči, v pretopilih rado gnije, v premrzlih pa zmrne. Veliko boljše sadne shrambe so kleti, zlasti če so dovolj globoke in če je v dnu pesek ali ilovica, ki vode ne propušča.

Sedaj moramo še skrbeti, da ne bode v kleti pretoplo, premokro in nič prepiha; kajti to troje je največ krivo, da se tudi po kleteh sad ne ohrani. Tudi drugih takšnih reči, ki gnjilobo pospešujejo, ne smemo v kleti imeti. Niso pa sadjarji vsi enih misli, je li v kleti boljše sad prosto po deskah razložiti ali ga v sode vložiti. Po deskah razpoloženo sadje moremo vsak čas pregledovati in gnilo odbirati, v sodih pa se dalje ohrani sadež, ker ne moreta svetloba in zrak toliko vplivati.

Kdor po razloženem načinu ravna, ta bo sadje skoraj celo leto ohranil sveže in sočnato ali za domačo porabo ali za prodaj. Tako lahko pričaka cene, ki je dvakrat, trikrat, petkrat veča nego jeseni. Marsikteri sadjar, ki je modro hranil po razloženem načinu sadje, postal je ščasoma bogat mož.

Razne reči.

* **Šparglje moreš po zimi imeti**, ako tako le ravnaš: V kleti naspi do 1 ℅m na debelo gnoja in listja ter naspi na to 20 ℅m dobre prsti. Na prst postavi štiri- do petletne špargljeve rastline in jih 25 ℅m visoko z zemljo zaspi. Ker te rastline ne poganjajo močno, moraš jih precej na gosto saditi. Zemljo poškropi, če treba, z gorko vodo, in pridelal bodeš prav finih špargljev, kateri postanejo, ker rasto v temini, zelo dolgi.

* **Naj li trnje po podlogah za rože odstranimo?** Za rože je bolje, ako ostane trnje, ker so gole podloge občutljivejše proti mrazu in vetrovom. To pa prihaja od tod, ker trnje odstranimo s silo in zato poškodujemo manj ali bolj tudi lubad. Ako pa trnje odpade samo, ali če je odstranimo tako z nožem, da ga ostane še nekaj po deblu, pa nima to nobenih slabih nasledkov, marveč je s takimi podlogami potem pripravneje ravnati.

* **Da ne odpadejo cvetni popki** rastlinam v sobi ali v cvetličnjaku, moraš večkrat poškropiti tudi listje z vodo, katera nadomestuje prepotrebno roso. Cvetlice na mrzlem oknu poškropi z mlačno vodo. Na ta način ohraniš rastline čvrste, in cveto ti obilo.

* **Da ti okna v hlevih ne zmrznejo**, potresi mokra, kakeršna so vedno v hlevih, z drobno stolčeno soljo. Solna voda zmrzne še le ob hudem mrazu, kakeršnega navadno ni pri nas.

---

*

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

143.

Zivljenje v New-Rushu.

Pisal sem Vam, da je krajine, kjer kopljejo demante, odtrgala Angleška v svojej nesitosti nekaj Slobodnej državi Oranjskej, in nekaj poglavarjem domačim. Nasilnica je nazvala pograbljene kraje „Zapadna zemlja Grikvov“, a je ni pripojila koloniji Kapskej, in to zato ne, ker so se v tamošnjem parlamentu oglasili mnogi zastopniki proti pridruženju. Zato je Zapadna zemlja Grikvov za sedaj samostalna provincija z lastnim guvernerjem.

Kako tu živimo spoznati hočete z dogodb. ki sem jih gledal na lastne oči. Evo jih!

Lastniki claimov so večinoma trgovci in kmetje, delavci pa skoro zgolj Kafri. Na teden zaslužijo po 10 šilingov in moke za močnik, ki ga vsak dan jedo. Mnogi Kafri niso shajali s tem, začeli so toraj krasti demante svojim gospodarjem, in jih prodajati za slepo ceno goljufom, ki so se nam tu vgnjezdili kot mali trgovci. Pravo za pravo pa ni njihova trgovina drugo, kakor točenje žganih pijač. Kedar je to prišlo na dan, šli so nekateri lastniki claimov k prvemu uradniku. Pritožili so se zbog kraje in zahtevali, da se proti tajnim kupovalcem postopa z vso postavno strogostjo. Uradnik jim je odvrnil, da nima moči naložiti večje kazni od 10 liber šterlingov. Nič čudnega toraj, da je zakotno kupovanje trajalo še dalje. Če je kupil tak slepar za 5 liber demant, ki je bil vreden 100 liber, plačal je 10 liber kazni, in ostalo mu je še čistega dobička 85 liber.

Ker gosposka tožnikom ni mogla dati varnosti, pogovorili so se, da sami konec naredé nepoštenemu kupovanju. Zbralo se je 50 do 60 diggerjev in so šli pred žganjarijo Nemca Ascherja, ki je bil največ ukradenih demantov pokupil. Stal sem dosta blizu in gledal, kaj bode. Oroženi diggerji so se postavili pred prodajalnico, na katerej je vihrala ogromna zastava nemška. Glasnik je stopil naprej in prečital obtožbo. Ascherju se je posrečilo, da je pobegnil, ali stan njegov so zažgali. Zgorelo je vse kar je bilo v njem. Ogenj je bil velik, kajti v stanu je bilo mnogo sodov žgane pijače. Od tu so šli diggerji dalje, in so zažgali tisto dopoludne še pet žganjarij.

Za nekoliko dni je prijela policija diggerje, ki so bili požgali prodajalnice. V Dutoispanu se je sešel sodni dvor. Člani sodišča so se zbrali v velikej hiši. Ko se je pričela obravnava, privrelo je do 600 oroženih diggerjev. Z velikim hrupom so se postavili pred hišo ter grozili, da hočejo siloma osvoboditi vsakega obsojenca. Med zatoženci sta bila tudi moja znanca, toraj sem stal tudi jaz v tolpi pred hišo, in to z nabito puško. Ko so sodniki videli razljučeno ljudstvo, niso vedeli strahu kaj početi. Da bi se ognili vsem neprijetnostim, razglasili so, da se mora ta zadeva odstopiti nadsodišču v Klipdriftu. Ali tudi tam so diggerji s svojo grozitvo razsodbo zavlekli. Tako so zadevo odkladali in odkladali, da je slednjič čisto zaspala.

Kmalu potem so zalotili v Dutoispanu Kafra, ki je ukral demant svojemu gospodarju. Pravda je bila kratka. Diggerji so odbrali dvanajst mož, ki naj sodijo. Sodniki so obsodili tatu na vislice. Preden je došla policija, bil je Kafer uže mrzel. Tudi sem gledal na lastne oči, kako je nek kmet pretepal črnca zgolj zato, ker je samo sumil, da mu je demant ukral. Črnec se ni hotel udati, a kmet ga je tepel toliko časa, da je dušo izdihnil. Sodišče je obsodilo okrutnika na šest mescev v zapor. Ali znanci in prijatelji njegovi so šli prosit guvernerja, naj mu prizanese. Začeli so to zadevo odkladati, in naposled je popolnoma zaspala. Kmet ni bil čisto nič zaprt, dasi je to zaslužil. No, tukajšnji kmetje pa so tudi skoro sama sodrga.

Drug kmet je tudi imel na sumu Kafra, da mu je demant izmaknil. Ker se ni hotel udati, prijeli so ga znanci kmetovi in držali tako trdo, da se ni mogel ganiti. Kmet je vzel navadne klešče in polomil zobe ubogemu črncu. Za take malenkosti se gosposka nič ne briga.

Zakoni tukajšni, Kapski, Oranjski in tudi Transvaalski, naročajo strogo, da se nima prodajati orožje na ogenj, smodnik in svinec domačinom. No sedaj po vojski francosko-nemškej, ko vse evropske države orožajo armade svoje z novimi boljšimi puškami, zavrgla je tudi Angleška staro orožje ter ž njim oblažuje afriške domačine. Guvernerski urad se še ne zmeni, da sam ruši zakon; da je le kaj dobička, pa je vse dobro, Na tisoče pušk dovažajo v kopanine, v vsakej prodajalnici jih je videti cele vrste kakor v vojašnici. Kafre pa nič bolje ne miče kakor puške. Pridno delajo v kopaninah toliko časa, da si zaslužijo puško. Kakor hitro jo kupijo, koj pusté delo in se veseli vračajo v svoj kraj. Vlada države Oranjske pisano gleda to, ker je res nevarno dajati puške črncem. Tudi boeri dobro vedó to, zato so se zbrali in napali več voz s puškami obloženih. Pobrali so vse puške. Ali Angleška je razglasila to za tolovajstvo, in je prisilila vlado Oranjsko, da je zaplenjeno orožje boerom vzela in nazaj poslala.

Unega dne sem šel obiskat nekega naselnika nad Vaalom. Vračaje se drugega dne za večera sem s potoma ustrelil ježevca. Velik je kot prašiček, na hrbtu se mu ježé bodline, s katerimi hrešči, kedar je razdražen. Ne davno pa so v Hebronu blizu starih kopanin ustrelili dva leva. Preblizu hiš sta zašla. K nam prihajajo tranvaalski kmetje z vpreženimi cebrami. Cebra

je velika kot osel, ali vitkejše postave je. Po vsem životu je lepo progasta. Prav podaje se taka vprega.

Fotografije, ki ste mi jih doposlali, razveselile so me na vso moč. Skoro vsak večer jih pregledavam. Vzlasti me je prekvapila podoba Vaše hčerke. Naj se jej sreča vedno smehlja. Da bode imela od mene spomin pošiljam Vam s tem listom demant. Dajte jej ga vsaditi v prstan. To je prvi demant, ki sem ga izkopal ob bregu vaalskem. Ne dajte ga brusiti, saj je dosta svetal. In kakor ta kamen ne pride ob svetlobo, tako naj tudi srce njeno ne pride ob ljubezen k rodnej zemlji in slavnemu českemu narodu!

Vaš

C. P.

144.

Obraz pouličnega življenja. Meeting. K. Mauch.

V New-Rushu 1873.

Prejel sem Vaš list in ga čitam skoro vsak večer. Veseli me, da je demant srečno prišel v Vaše roke Kopljem in iščem demantov po starej navadi. Ali delo je čedalje mučnejše. Tla, kjer kopljem, trda so tako, da se mi orodje pogosto krha in lomi. Tudi roki me bolite, ognojeni ste, toraj imam obvezani, če ne bi ne mogel skoro nič delati. Vendar živim mirno in ugodno, imam hišico s cinkovega pleha in dobro postelj.

Dr. Holub se je povrnil s potovanja k Vaalu. Bil je v Klipdriftu, Gong-Gongu, Delpoortshopu in še drugej, to je v onih krajih, kjer sem jaz dalje časa za demanti ril, ali brez pravega uspeha. Pripoveda mi, kako se mu je godilo in koliko skušenj si je nabral na potovanju. Obžaluje, da ni poslušal mojih nasvetov. Pravil sem mu, naj ne potuje s konji ali mezgi v pustinje afriške, ta, žival ni vstvarjena za te kraje, pač pa vol. Doktor hoče ostati tu več mesecev in zdraviti ljudi. Ob enem se hoče pripravljati za daljšo pot na sever. Dosedanje skušnje mu bodo prav hodile na potovanju k Zambeziju. Ali ob Zambeziju se nekda tudi z voli ne opravi nič, in to radi neznatne muhe, ki jej velé tsetse. *) Za obadom te muhe voli poginejo.

Pred tedni je zopet počil glas, da so v Lydenburgu zadeli na bogate žile zlata. Koj se je vzdignilo na tisoče ljudi in so drli tje sreče iskat. Tudi mene so zasrbele pete, malo je manjkalo, da se nisem spustil za njimi. A sedaj se vračajo vsi potrti in nejevoljni. Sprevidel sem, da je bilo vse sama sleparija. Kdor nima zadostne skušnje, dade se zapeljati in odreti do belih kosti.

Naj Vam opišem tukajšno življenje. Mesto je razsežno. Hiš je vsakojakih: platnenih, lesenih, plehatih in zidanih. Tudi cerkvic imamo več, vsako veroizpovedanje ima svojo. Mnogo je tudi gostilnic in prodajalnic. Stanovnikov je do 20.000, in so prava pisana zmes. Mnogo je diggerjev, komedijantov, potepuhov, takov, malopridnih žensk, belih, rumenih in črnih, lepih in grdih. S kuharstvom in zelenjadarstvom se ukvarjajo večinoma Indi. Evropejke hodijo ponosno, šopirijo se kot pavi. Toiletta jim je dragocena, da v Parizu in v Londonu ne vidiš skoro dragocenejše. Tu se ziblje mlada krasotica, oblečena po najnovejšej modi, in na glavi jej stojí operesen klobuk. Ako je doideš in pogledaš v obraz, imaš pred seboj kafersko deklino. Tam stopa gizdalin. Ima na sebi frak, cilinder, snežnobel ovatnik in lepe črevljičke. V roki drži gibično palico, s katero sem in tje šviga. To je bogat pokristjanjen Kafer.

(Dalje prihodnjič.)

*) Tsetse. „Novice“ št. 27, l. 1889.

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

V četrtek in petek (dne 12. in 13. decembra t. l.) bile so v državnem zboru viharne seje, v katerih je hotela opozicija z doktor Plener-jem načelu zopet jedenkrat poskusiti, ali bi se stanje sedanje vlade ne dalo spodkopati ali vsaj omajati.

Manjšina državnozborska poprijela se je prilike razprave začasnega budgeta (za prve tri mesece prihodnega leta) v ta namen, ker je že to stara navada, da se sme pri budgetni razpravi govoriti o čemerkoli.

Prvi dan te razprave oglasil se je k besedi poslanec Steinwender kot zastopnik nemško-narodne stranke z izjavo, da on s svojimi somišljeniki glasuje proti privolitvi.

Prav to proglasil je v imenu združene nemške levice dr. Plener, toda ta ni omejal svojega govora za na suhoparno izjavo, temveč je govoril obširno in strastno z mnogimi napadi na vlado in videti je bilo, da hoče zliti iz sebe ves oni žolec, ki se mu je nakopičil vsled svoje odsotnosti iz češkega deželnega zbora.

Omeniti nam je, da je večina državnega zbora tudi pri tej priliki storila se krivo svoje stare taktične napake s tem, da je vsa hitela k govorniškemu prostoru Plenerjevemu, ter ga, kakor Bog vedi koga, poslušala z po vsem nezasluženo pozornostjo, ne da bi bil izmed večine kedo zinil besedico.

Plenerju odgovoril je takoj dr. Rieger, kot ona oseba, katero v to naravno veže njegovo dostojanstvo med češkimi poslanci.

Dr. Rieger pečal se je z onim predmetom, kakor Plener: s češkim državnim pravom, s kronanjem češkega kralja in pa s pogajanjem Čehov in Nemcev na Češkem.

Rieger odgovarjal je zmerno, skoraj da prezmerno, ker bil je vsled Plenerjevega govora razburjen in videlo se mu je, koliko si je prizadeval ostati miren. Vtis Ri-

gerjevega govora bil je zelo dober; vendar pa ima vsa ta akcija nasproti oni gospodi, katera na Češkem svoj čas ni poznala drugačega ravnanja kot zasedno stanje, zaperanje časnikarjev, vlivanje zadovoljnosti v ljudstvo po trumah dragoncev, — veliko napako, da se vodi s češke strani potom obrambe. To ravnanje ne vodi do zaželjenega smotra. Ljudi, kateri načeloma svoje volčje kože skrivajo z ovčjimi, — ki nočejo druzega, kot nasilstvo nad drugimi narodi, ki nimajo obstanka razun v razporu, s takimi ljudmi treba govoriti odločneje, ne bati se njihovega pretenja, s takimi ljudmi mora človek govoriti z brezovo šibo v roki, sicer ga ne bode nikdar vspeha.

Lepo videti je bilo soglasje med staro in mladočehi, katero je naglašal klubov načelnik mladočehov dr. Engel rekoč, da se po vsem strinja z načeli dr. Riegerjevimi. Ker je bil tisti popoludne pogreb nemškega pisatelja, pretrgalo se je zborovanje že ob ½ 2 in drug pomenjljivejši del te razprave odložil se je na drugi dan v petek dopoludne ob 10. uri.

Drugi dan borbe končal se je s sijajno zmago desnice in z popolnim poramom Plenerjevim.

Deželni zbor kranjski.

Poročilo deželnega odbora s katerim se predlaga načrt zakona o doneskih dežele kranjske, deželnega stolnega mesta Ljubljane in zemljiških posestnikov Ljubljanskega močvirja k troškom osuševanja Ljubljanskega močvirja.

Slavni deželni zbor!

Združenemu prizadevanju visokega c. kr. poljedelskega ministerstva, c. kr. deželne vlade, močvirskega odbora ter podpisanega deželnega odbora posrečilo se je, leta 1879. za osuševanje ljubljanskega močvirja pričeta pripravljalna dela letos dognati tako daleč, da se je s pridržkom merodajnega odobrenja visokega c. kr. poljedelskega ministerstva po eni strani sprejel gotov načrt za osuševalna dela ter da so se za to velevažno izboljševalno podjetje s pridržkom državnega doneska, o katerem se je zjediniti še z visoko c. kr. vlado in k terega je določiti zakonitim potom, prispevki drugih udeleženih faktorjev načelno toliko zagotovili, da je po mnenji podpisanega deželnega odbora mogoče podati primerno gradivo za zakonodalno sklepanje.

O dozdaj zvršenih pripravljalnih delih za osuševanje, katero se bo menda zdaj kmalo pričelo, omenja se v kratkem sledeče:

Na podstavi deželnega zakona z dne 23. avgusta 1877, dež. zak. št. 14, ustanovljeni glavni odbor močvirski, kateremu je bil posebno nalog, skrbeti za vzdrževanje osuševalnih del, ki so se zvršila v letih 1860 do 1868, čutil se je vsled povodenj, ki so od leta 1878. naprej začele zopet nevarno pretiti močvirju, prisiljenega, to reč natančnejše pretresovati ter skrbeti, da se uzroki te nepričakovane prikazni pozvedo po strokovnjakih, ter dobodo sredstva, s katerimi bi bilo mogoče to veliko nevarnost odpraviti trajno.

V to svrho bila je s krepko pripomočjo visokega c. kr. poljedelskega ministerstva sklicana enketa strokovnjakov, sestavljena iz najimenitnejših vodnih tehnikov in kulturnih inženirjev tu in inozemstva, namreč iz gospodov: c. kr. višjega stavbinskega svetnika Indra z Dunaja, Cesare Salvinia inženirja iz Milana, Dr. Raf. Vicentinia potrjenega civilnega inženirja iz Trsta in Ivana pl. Podhagsky-a potrjenega civilnega inženirja z Dunaja.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Državni zbor, pred božičnimi prazniki zbran samo za primeroma kratek čas, obeta postati tudi v tem kratkem zasedanji pomenljiv. Pred vsem čujemo, da so slovenski poslanci že zopet dogovorili način in bližne smotre svojega delovanja, in so delovanje dejansko tudi pričeli. Dalje pa prišlo je v razpravo ono vedno pereče češko vprašanje, katero branijo češkega naroda zastopniki, nasproti pa vedno večje ovire stavijo pristaši nekdanje ustavoverne stranke na Češkem. Z veliko samozaupnostjo naskočil je vodja nemške stranke sedanjo vlado v sejah minulega tedna, pa sme se v njem reči po domačem pregovoru: „domu pa pripesku s krvavo glavo.“ Plener izjavil je, da njegova stranka sedanji vladi ne privoli začasnega budgeta, ravno to izjavil je Steinwender glede svoje stranke; in konec tega mogočnega pretenja bil je ta, da se je ta budget privolil z 139 glasovi proti 88, toraj z večino 51 glasov, kakoršne sedanja večina ni bila vajena.

— **Kardinal Gangelbauer**, nadškof dunajski, rojen 21. avgusta l. 1817, umrl je minulo soboto popoludne na Dunaji po daljni plučni bolezni. Pogreb je danes.

— **Cesarski svetovalec Murnik** podal se je minulo nedeljo na Dunaj v opravkih glede dunajske kmetijske in gozdarske razstave prihodnega leta in pa v zadevah dolenjske železnice.

— **Influenca** imenujejo zdravniki novo nalezljivo bolezen, katera že mnogo let pohaja po vsi Evropi in se pri nas imenuje splošno le prehlajenje, v nemškem pa Grippe. Kaže se v tem, da obolelega zelo hudo boli glava, posebno čez čelo, bole ga posamezni deli života sedaj tu in hipoma drugod, bolnika kuha vročina in zopet prevzema ga mraz, tudi želodec se vzdiguje in boli grlo. Vsa bolezen ne traja nad 4—5 dni. Bolezen

je res nalezliva pa nevarna ne, kolikor je tudi sicer občutljiva. Zdravniki priporočajo zoper bolezen gorko posteljo in z žajbeljna skuhan čaj.

— **Mestna hranilnica ljubljanska.** Kako blagodejno deluje mestna hranilnica ljubljanska, priča nam najbolje to, da je do zdaj, ko mestna hranilnica obstoji še-le dobra dva meseca, vložilo 663 strank 243.289 gld. 25 kr. Ta svota govori najbolj jasno za to, da ima naš narod v mestno hranilnico popolno zaupanje. In prav je, da se denar našega ljudstva steka v domač zavod. Mestna hranilnica je podjetje mesta Ljubljane, katero je za vloge in njih obrestovanje poleg splošnega poroštva, prevzela posebno poroštvo ter v ta namen deponovalo znesek 20.000 gld. v državnih zadolžnicah. Kakor pa mestna hranilnica na jedni strani obrestuje vlagateljem kapitalije, in sicer koj prvi dan po vložnem dnevu, in daje obresti vse do plačilnega dne, da kapital nese obresti vsak dan, tako tudi daje posojila na zemljišča ter pomaga delavnemu kmetovalcu za majhne obresti ($4^1/_2$ %) na noge. Kar posebno ugaja zemljiškim posestnikom, je to, da poleg nizkih obresti, plačujejo amortizacijsko svoto 1 gld., tako da se vse posojilo izplača v 50 letih V današnjih trdih časih je ta način plačevanja dolga, pravi blagoslov za vsakega dolžnika, kajti znižuje se mu vsako leto kapital, kakor tudi skupna svota obresti. Častiti bralec razvidi iz tega že sam, kako praktično je vrejena mestna hranilnica ljubljanska in koliko koristi prinaša našemu narodu.

— **Upravni odbor okrajne bolniške blagajnice ljubljanske** izvolil je v svoji seji dne 30. novembra letos v veliko skupščino odposlancev za zvezo okrajnih bolniških blagajnic za Trst, Primorsko, Kranjsko in Dalmacijo svojim odposlancem gg. načelnika, Ivana Föderla in odpravna odbornika Luka Breskvarja in Leopolda Scharnerja. Umestno bi bilo, da se zbero gg. odposlanci za Kranjsko pred velikim zborovanjen v Trstu, da se dogovorijo o enotnim postopanji glede dotičnih določil.

— **Razstava umetnice domačinke.** Gospica Ivana Kobilca priredila je v dvorani ljubljanske realke razstavo svojih 31 slik različnih predmetov. Razstava traja samo ta teden in je odprta vsak dan od 10. do 4. ure, vstopnina, samo 20 kr. Za dijake 10 kr. Ne dvomimo tedaj je da si vsaj vsak domačin ogleda to zanimivo razstavo umetnice, katera je tudi že vlansko leto v jubilejski razstavi razstavila nekoliko lepih slik.

— **Bivši sodnik Josip Potrato,** umirovljen svetovalec c. kr. deželne sodnije, umrl je minulo soboto v Kranji v 75. letu svoje starosti.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. Včeraj bil je za Plenerja oni sijajni dan, ko ga je doletela čast, da mu je ministerski predsednik grof Taaffe odgovoril na njegovo interpelacijo z dne 5. decembra v zadevah kronanja češkega kralja in nasilstva zoper Nemce na Češkem.

Odgovor ministrov bil je toliko vspešnejši, kolikor priprostejši je bil.

Omenjal je v prvi vrsti, da bi se lahko izognil odgovoru, ker dotični predlog sprejet v češkem deželnem zboru, bil je zanikaven mereč na to, da se preide na dnevni red čez predlog Gregerjev glede kronanja kralja češkega. Pa minister tega noče, temveč odgovarja meritorno: Da je vsikakor dopustljivo ustavo premeniti ustavnim potom. Načeloma toraj nima tudi minister ničesar proti temu, to se je že tudi zgodilo v prejšnjih letih in se zgodi gotovo tudi še v prihodnje.

Drugo je vprašanje, ali se sedaj priporoča te premembe ustave vršiti, kakoršne namerava Gregerjeva adresa. In tudi glede tega strinja se ministerski predsednik z pomisliki one resolucije, katero je sprejel deželni zbor češki. Tudi ministerski predsednik je prepričan, da sedanji čas ni ugoden za tako premembo ustave. Kar se tiče druzega vprašanja „zatiranja Nemcev na Češkem, odgovarja ministerski predsednik z vso odločnostjo, da vse delovanje sedanje vlade meri na to, da se nobenemu narodu v Avstriji ne kratijo pravice, ne dela krivica, naravno, da vlada to, kar je sprejela za splošno vodilo, izvršuje in hoče tudi dalje izvrševati nasproti Nemcem na Češkem.“

S tem je bil odgovor ministrov gotov. Plener in vsa levica z njim bili so v položaju bojaželjnih mladičev, katere ženske razženo z mokrimi cunjami.

Plener stavil je sicer predlog naj se v prihodnji seji prične razgovor o odgovoru ministrovim, pa predlog je bil z večino 29 glasov z 143 glasovi odbit, ako pa bi se bil predlog sprejel, bil bi Plener sam prišel v največjo zadrego.

Ostanek seje posvečen je bil dolgočasni razpravi o mornarskim redu.

Pogreb kardinala Gangelbauer-a je danes popoludne ob 2. uri.

O splošnem političnem položaju dohaja nam z Dunaja z dobrega vira vest, da je stanje ministra Gautscha zelo omajano.

Iz izhodne Afrike se poroča, da se je zdravje ponesrečega Emin paše zadnje dni nekoliko zboljšalo, nemški cesar podelil mu je red železne krone druge vrste z zvezdo. Dalje se od tod poroča, da je Buširi, vodja Nemcem sovražnih arabcev vjet po dr. Schmid-u.

Španska. — Mladi kraljič je obolel, pa zadnje poročilo javlja, da se je zdravje njegovo po prav dobro prespani noči, izdatno zboljšalo.

Češka. — Velik vtis dela pastirski list kardinala Schönborna, ki ojstro obsoja kult Husov.

Vabilo na naročbo „Novic“.

V pomenljivem trenutku, ko stopajo naše stare, v svoji doslednosti neupogljive „Novice“ v svoj **48. tečaj,** stopa tudi vredništvo „Novic“ zopet pred čitatelje in naročnike lista, kateremu ni treba črkice lastne hvale, ker ga hvalijo dosti lastna, Slovencem blagonosna dela in pa vspehi, kateri se kažejo v toliko sijajnejšim svitu, ker so se časi in razmere Slovencev v minulih 47. letih prav stvarno spremenila.

Svoj čas bile so „Novice“ edini list za vse duševno delovanje našega naroda, danes bi pa mogel zadostovati za samo politično delovanje en sam dnevnik primerno velike oblike samo tedaj, ako bi vredovanje imelo svoje stalne in spretne sodelovalce po vsih posameznih pokrajnah slovenskih.

„Novice“ ne merijo tako daleč, da bi kot tednik s skromnim obsegom mogle zadostovati vsem velikim zahtevam, katere se stavljajo danes velikemu političnemu listu.

„Novice“ vstajajo tednik, ki prinaša čitateljem svojim, kakor od nekdaj, navodila gospodarsko, podučno in kratkočasno berilo, poglavitno pa izmed političnega življenja v prvi vrsti v posnetku vse one novice, ki zadevajo nas Slovence, vrh tega pa tudi vse imenitnejše dogodbe obširnega sveta. — Izmed domačih političnih novic ozirajo se „Novice“ posebno na delovanje slovenskih zastopnikov v deželnih zborih in pa v državnemu zboru.

Te vrste novic prinaša naš list neposredno iz najbolj podučenih virov s tako nadrobnostjo in z ono razsodnostjo, katera je mogoča samo v prvi vrsti vdeleženim močem pri tem delovanji.

Čitatelji „Novic“ dobivajo toraj nekaljena in nepristranska poročila, katerim je vtisnjen pečat resničnosti in vrh tega namen, vse slovenske politike vzdržati v slogi, ker stare skušnje in tudi najnovejše dogodbe pričajo nam, da nam edino le sloga podaja ključ k povolnim vspehom za narod naš.

Prijateljem svojim obetamo toraj edino le, da se „Novice“ vedno le in enako strogo drže svojega starega vodila; „Vse za vero, dom, cesarja!“

Z gorko zahvalo, katero izrekamo svojim prijateljskim podpornikom in sodelovalcem, sklepamo enako gorko prošnjo, naj ostanejo „Novicam“ še dalje prijazno naklonjeni.

Čitatelje naše, ki so stali do sedaj zunaj vrst naročnikov, naprosimo, da se vstopijo v vrsto naročnikov, ako so jih zadovolila naša načela in za malo plačilo vsak teden podajano jim mnogovrstno gradivo.

Svoje vabilo sklepamo z željo, da se krog Noviškega delovanja bolj in bolj širi, tako da v mnogobrojni družbi praznujemo v par letih 50. letnico prvega slovenskega lista.

„Novice“ stanejo

po pošti prejemane	za celo leto	4	gld.	—	kr.	za pol leta	2	gld.	10	kr.,	za četrt leta	1	gld.	10	kr.
v tiskarni	„	„	„	„	3	„ 40	„	za	„	„	1	„ 70	„	za	„ „ — „ 90 „

Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo „Novice“ na leto za en gold. ceneje, ako ne prejemajo „Kmetovalca“.

Za prinašanje na dom v Ljubljani po 40 kr. na leto več.

Naročnina naj se po najcenejši poti poštnih nakaznic pošilja pod naslovom Blasnikove tiskarne v Ljubljani.

Vredništvo in opravništvo „Novic“.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.